

Asiantuntijalausunto
Valtion nuorisoneuvosto

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

Eduskunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt valtion nuorisoneuvostolta asiantuntijalausuntoa aiheesta: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021.

Teema 1: Nuorten hyvinvointi, koronaepidemian vaikutukset ja toiminnan painopisteet? Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarve, resurssit.

Tausta

Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2021 nuorisotyöhön on osoitettu 76 miljoonaa euroa. Määrärahoista 51 prosenttia (39,2 milj. €) tulee rahapelitoiminnan tuotoista, joilla avustetaan nuorisoalan järjestöjä ja nuorisokeskuksia sekä kehitetään paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -toimintaa. Lisäksi rahapelitoiminnan tuotoilla tuetaan nuorisotoimialan kehittämistä nuorisoalan osaamiskeskusten, lakisääteisten asiantuntijaelinten ja valtionavustushankkeiden kautta. Vuoden 2021 talousarvioesityksessä budjettivaroista avustetaan nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä, saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoimintaa sekä hankkeita, joilla edistetään nuorten yrittäjyys-, talous- ja työelämätaitoja. Myös kuntien valtionosuudet rahoitetaan budjettivaroista.

Valtiovarainministeriön ehdotuksessa vuoden 2021 talousarvioksi nuorisotyön ja -toiminnan rahoitukseen kohdistui 14 miljoonan euron leikkaus, joka johtui rahapelitoiminnan tuottojen vähenemisestä. Tämä olisi ollut noin 18 prosenttia toimialan vuoden 2020 rahoituksesta (79,7 miljoonaa). Hallituksen talousarvioesityksessä rahapelitoiminnan tuottojen vähentyminen on kuitenkin kompensoitu nuorisotoimialan osalta lähes täysimääräisesti. Samalla kuntien nuorisotyön valtionosuudet ja etsivän nuorisotyön rahoitus on siirretty budjettivaroihin.

Valtion nuorisoneuvosto haluaa lausunnossaan nostaa esiin seuraavat seikat:

Nuorten hyvinvointi, koronaepidemian vaikutukset ja toiminnan painopisteet

Koronaepidemia ja siitä johtuvat rajoitukset ovat vaikuttaneet heikentävästi nuorten oppimistuloksiin, mielenterveyteen ja ystävyyssuhteisiin. Myös vaikea työllisyystilanne on iskenyt nuoriin ikäluokkiin kaikkein kovimmin. Kriisi on lisännyt nuorten eriarvoisuutta ja heikentänyt tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Vaikuttavina tekijöinä ovat olleet esimerkiksi vanhempien sosioekonominen tausta, toimintarajoite, terveydelliset seikat, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja maahanmuuttajatausta. Perheen ja kodin voimavarojen merkitys nuoren hyvinvoinnille on korostunut.

Koronapandemia on nuorille sukupolvikokemus, jonka vaikutukset voivat näkyä vielä vuosikymmenten päästä. Esimerkiksi 1990-luvun lama ja 2000-luvun finanssikriisi jättivät jälkensä nuoriin ikäluokkiin monin tavoin. Taantumassa nuoren kiinnittyminen työmarkkinoille voi viivästyä, mikä tekee usein myös työuran rikkonaisemmaksi.

Nuorisotyöllä tuetaan nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä parannetaan työkykyä ja hyvinvointia. Mahdollisuus harrastaa, saada tukea itsenäistymiseen ja kokea tulevaisuutta kuulluksi ovat erityisen tärkeitä kannattelevia tekijöitä poikkeustilanteissa. Nuorisotyö ja nuorten harrastustoiminta ovat siirtyneet nopeasti digitaaliseen maailmaan. Uusien toimintamallien pohjana on ollut pitkäjänteinen digitaalisen nuorisotyön kehittäminen. Samalla jalkautuvaa nuorisotyötä on jatkettu nuorten tavoittamiseksi. Myös

9.11.2020 VN/2090/2020

etsivässä nuorisotyössä ja työpajatoiminnassa on kehitetty digitaalisia malleja ohjaamiseen, kohtaamiseen ja valmennukseen, ja työtä on jatkettu terveysturvallisuudesta huolehtien pienryhmissä nuorten kanssa.

Valtion nuorisoneuvosto pitää rahapelitoiminnan tuottojen vähenemisen kompensatiota nuorten kannalta tärkeänä toimenpiteenä, joka mahdollistaa nuorisotyön ja -toiminnan jatkumisen nykyisessä laajuudessaan vuonna 2021. Nuorisolain mukaisen toiminnan yhtenä tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Valtion nuorisoneuvosto katsoo, että vuoden 2021 talousarviota laadittaessa tulee panostaa lasten ja nuorten eriarvoisuuden torjumiseen, jota nuorisotyö ja -toiminta osaltaan tekevät.

Valtion nuorisoneuvosto kantaa kuitenkin huolta nuorisotyön ja -toiminnan rahoituksesta tulevana vuosina. Mikäli rahapelitoiminnan tuottojen vähenemisen myötä toimialan valtionrahoitukseen kohdistuu merkittäviä leikkauksia, uhkana on, että nuorten palveluista joudutaan karsimaan kohtuuttoman paljon ja osa toiminnoista loppuu kokonaan. Leikkaukset olisivat erityisen haitallisia tilanteessa, jossa nuorille suunnattujen palvelujen järjestämiseen kohdistuu epävarmuutta myös paikallisella tasolla kuntatalouden heikentymisen ja rakenteellisten uudistusten myötä. Lisäksi rahapelitoiminnan tuottojen väheneminen vaikuttaa nuoriin myös STEA:n avustusten mahdollisen pienenemisen kautta.

Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön tarve, resurssit

Työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö tukevat hallitusohjelman tavoitteita nuorten syrjäytymisen vähentämiseksi. Nuorten työpajatoiminnan sekä etsivän nuorisotyön vaikuttavuutta ovat selvittäneet Valtiontalouden tarkastusvirasto (2020) sekä Nuorisotutkimusseura (2020). Työpajatoiminta tukee työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten työ- ja toimintakykyä kohti opintoja sekä työmarkkinoita. Etsivä nuorisotyö puolestaan löytää ja ohjaa palveluiden piiriin nuoria, jotka eivät välttämättä niitä muutoin löytäisi. Selvitysten mukaan toiminnot tuottavat yhteiskunnalle kustannussäästöjä ja niihin kannattaa resursoida.

Nuorten näkökulmasta molemmat työmuodot ovat helposti saavutettavia: työpajatoimintaa kattaa yli 90 prosenttia kunnista ja etsivää nuorisotyötä toteutetaan lähes kaikissa kunnissa. Osa nuorista jää kuitenkin työpajapalveluiden ulkopuolelle terveydellisistä syistä, pajan tilanpuutteen tai vähäisen henkilökunnan määrän vuoksi.

Vuoden 2021 talousarvioesityksessä esitetty etsivän nuorisotyön siirto budjettivaroihin on oikeasuuntainen toimenpide. Koronakriisin myötä tarve etsivälle nuorisotyölle ja työpajatoiminnalle on kasvanut entisestään. Nuoret ovat kokeneet digitaalisena palveluna toteutetun valmennuksen hyvänä, mutta työmuodon ytimessä olevaa perinteistä kohtaamista tarvitaan myös. Molempia menetelmiä voidaan jatkossa kehittää edelleen ja tarjota rinnakkain.

Helsingissä 9.11.2020

Valtion nuorisoneuvoston puolesta

Anna-Maria Tenojoki
pääsihteeri